

Camp obert

Octubre

Després de la caiguda del tsar, Vladimir Íltx Uliànov, Lenin (1870-1924), va trigar només vuit mesos, entre el febrer i l'octubre de 1917, a imposar-se i fundar la Unió Soviètica.

La figura de Rasputin, personatge influent a la Rússia precomunista, ajuda a conèixer la Rússia del segle XX, un repte pendent per comprendre la realitat del país de Putin

→ Rasputin envoltat d'admiradores en el moment del seu màxim poder a la Rússia tsarista.

L'enigma Rasputin

La figura de Rasputin ha generat molta literatura. Ara acaba d'aparèixer en castellà *Rasputín. El diario secreto* (Editorial Melusina). Aquesta figura és pintoresca pero útil per explicar una etapa de Rússia que encara manté pàgines enigmàtiques.

Pep Martí · BARCELONA

Rasputin no és tan sols el nom d'un local d'ambient, una cançó arxipopular de Boney M. o el malnom donat a tot polític en actiu amb fama de maquiavèl·lic. La marca d'origen correspon a un personatge tèrbol que no hauria tingut cap paper històric si la Rússia del principi del segle XX hagués estat mínimament homologable a la França o a la Gran Bretanya d'aleshores. Rússia va entrar al 1900 sotmesa a la monarquia tsarista, que dominava una societat gairebé feudal, amb una majoria de la població que patia unes condicions de vida misèrrimes i uns nivells educatius escandalosos.

Alexander i Danil Kotsiubinski presenten a *Rasputín. El diario secreto* (Melusina) una part del diari del favorit, extret dels arxius ofi-

cialss russos, amb un estudi que emmarca el personatge. És l'última aportació bibliogràfica sobre aquell episodi de la història de Rússia.

El retrat que presidia l'Imperi era la dinastia Romanov, amb la parella formada pel tsar Nicolau II i la tsarina, l'alemanya Alexandra, amb quatre noies i un noi, el príncep hereu Alexis. El monarca era un home sense caràcter, convençut del seu paper de *pare* dels russos. No tenia la voluntat del seu pare, Alexandre III, ni la intel·ligència del seu avi, Alexandre II. Feliços i inconscients, els tsars oferien un plat sucós per a tota mena de favorits sense vergonya.

Grigori Jefimovix Rasputin va néixer en un petit poble de Sibèria, Pokrovskoje, sembla que el 1869, tot i que en alguna biografia se situa el seu naixement en el 1872. Els seus primers anys i la joventut van escolar en l'am-

bient rural. Es va casar jove i va tenir quatre fills. Però la feina al camp no era el que més el seduïa i un bon dia va abandonar la família, va ingressar en un monestir i es va dedicar a fabricar la seva biografia com a monjo taumaturg. Tenia carisma i capacitat per seduir els interlocutors. Ho sabia i se'n profitava. Alguns pagesos li duïen parents malalts perquè els curés i ell feia veure que se'n sortia.

Tenia certa sagacitat i va saber veure que l'entrada de Rússia a la guerra europea seria fatal per al tsar

Rasputin era intuïtiu. Així que va poder, es va traslladar a Sant Petersburg, la capital imperial. Era el 1903. Allí es va fer popular entre algunes persones curtes de gambals, entre elles el confessor de palau.

Un taumaturg a la cambra

Aviat arribaria la seva hora. Va ser el 1905, just l'any dramàtic en què Rússia va perdre la guerra amb el Japó i el règim va haver d'afrontar una revolució democràtica que va ser ofegada amb sang. És també quan el tsarevitx va caure greument malalt. Una hemorràgia fruit de la seva hemofília el va posar durant alguns dies prop de la mort. Davant la desesperació dels tsars, un dignatari religiós va presentar Rasputin a l'emperadriu, una persona molt vulnerable emocionalment.

Sembla que l'encant del monjo va impressionar la tsarina i va tran-

La Rússia de les paradoxes

Txèkhov, Kandinski, Tolstoi, Gorki, Stravinski... La contribució de la *intelligentsia* russa dels últims temps del tsarisme a la cultura europea va ser impressionant. El xoc amb la realitat oficial era total.

Uns pagesos en la misèria. Dels prop de 130 milions de russos al principi del segle XX, un 85% vivien al camp i en unes condicions de vida opressives. Entre ells i la noblesa, no hi havia «tercer Estat».

→ A dalt, el cadàver de Rasputin després de ser tret del riu Neva. A sota, la família imperial al complet.

La fi »» De la mort de Rasputin a l'abdicació

La guerra accelerà la Revolució Russa

Entre l'assassinat de Rasputin i l'esclat de la revolució van passar dos mesos. Segurament, l'emperadriu Alexandra va morir -afusellada junt al seu marit i els seus fills el 1918- convençuda que la desaparició del favorit havia estat la causa de tots els mals. Però la majoria dels historiadors assenyalen altres raons. La principal, l'explosiu estat de la societat russa el 1917, que no havia pogut fer un salt cap a un capitalisme modern. Però la Primera Guerra Mundial va ser un fet decisiu.

Rússia va entrar a la guerra al costat de França i de la Gran Bretanya, enfront d'Alemanya i d'Àustria. El conflicte va forçar una mo-

bilització sense precedents: quinze milions de persones cridades a files, un exèrcit mal preparat, èxode massiu del camp a les ciutats per a les fàbriques necessitades de mà d'obra i greus problemes de subsistència i de transport van ser un còctel explosiu.

Quan el tsar va decidir comandar personalment les tropes, que eren contínuament humiliades pels alemanys, va signar la seva sentència. Al febrer, un aixecament popular va aconseguir l'abdicació del tsar. L'octubre vindria «la» revolució, amb un Lenin que va saber aprofitar el descontent contra la guerra per fer que el país passés sense transicions de l'absolutisme al comunisme. ■

Anna Sallés »» Historiadora

«**Rasputin és una metàfora del caràcter completament obsolet del tsarisme**»

La doctora Anna Sallés, profesora d'història contemporània de la UAB, és una profunda coneixedora de la història de la revolució bolxevic. Per a ella, «Rasputin és una metàfora del caràcter completament obsolet del tsarisme. Quan una cort ha de recórrer a un personatge que diu que fa miracles, vol dir que està en franca decadència». Sallés afirma que «Rasputin tenia una intel·ligència natural, a banda de capacitats sexuals, diuen, impressionants, però només podia tenir èxit en un context de deteriorament. L'únic intent de reforma els darrers anys el va fer Stolypin, que cercava una via prusiana: l'aliança de velles i noves classes dirigents a través d'una reforma agrària que creés una classe de propietaris, però que va fracassar». ■

quil·litzar Alexis, a qui el nouvingut va sotmetre a un tractament de pocions que van contribuir a la millora del príncep o simplement hi van coincidir. A partir d'aquell moment, *Istarets* (santó), com era anomenat, va convertir-se en un visitant habitual de palau, per a desesperació de cortesans i de dirigents governamentals. No solament per la seva mala educació, ni perquè la higiene no fos un tret particular seu, sinó perquè va esdevenir un personatge influent. A més, les contínues crisis del jove hereu, que només s'asserenava en companyia de Grigori, van fer que la família imperial el protegís.

Un règim de mediocres

La classe política tsarista es va caracteritzar aquells anys per una mediocritat absoluta. Funcionaris amb ànima cortesana van preparar el terreny sense saber-ho per ser escom-

brats per la revolució. Durant el regnat de Nicolau II (1894-1917), possiblement els dos únics dirigents amb un perfil interessant van ser el comte Sergei Witte i Piotr Stolypin. Witte va ser la cara amable a la qual es recorria quan la monarquia es veia obligada a suavitzar la repressió, com quan es va convocar una Duma (parlament) amb atribucions limitades. Va demostrar la seva lucidesa quan, davant la Primera Guerra Mundial (1914-1918), va ser de les poques persones del poder que van veure que el conflicte seria la mort del tsarisme, i s'hi va oposar. Stolypin, més conservador, va voler consolidar el règim amb un projecte de reforma agrària que pretenia assentar una classe de propietaris rurals. El seu intent reformista va fer que caigués víctima d'un atemptat que semblava instigat per algun cercle d'extrema dreta.

Verí a raig, diversos trets, cops al cap i, al final, llançat al riu Neva

Desfer-se de Rasputin no va ser una tasca fàcil per als seus enemics, que en tenia molts. Sembla que al llarg de la seva etapa d'influència a la cort es va escapar de diversos complots. El que finalment posaria fi a la seva vida es va produir la nit del 28 de desembre de 1916. Un grup de nobles, amb un cosí germà del tsar entre ells, Dmitri, un diputat conservador de nom Puritxkevix, i el príncep Iussupov el van atreure a la casa d'aquest últim amb el propòsit d'emmetzinar-lo.

Volien matar el monjo perquè estaven convençuts que la seva influència era un descrèdit per a la dinastia. La víctima, molt desconfiada, parla molt

bé en el seu dietari del jove príncep, per qui tenia una certa predilecció.

L'home era de naturalesa forta i va poder integrar al seu organisme tota mena de plats i de pastissos enverinats. A mesura que la nit avançava, la víctima nis'immuntava i l'amo de la casa no sabia què fer. Li van engegar un tret al cor i ja semblava mort quan, davant l'astorament dels implicats, Rasputin va córrer cap a la sortida. El van neutralitzar a cops i amb més trets, que van alertar la policia. L'etapa final del trajecte vital de Rasputin va ser el riu Neva. L'autòpsia va dictaminar que havia mort ofegat: un cop al riu, encara bracejava. ■

La influència de Rasputin va augmentar i la seva opinió era tinguda en compte a l'hora de nomenar i canviar ministres. Una xarxa d'amiguisme es va conformar al seu voltant. En un tema va demostrar sagacitat: la seva oposició a l'entrada de l'Imperi en cap conflicte armat. Potser la seva opinió va ajudar a evitar la intervenció de Rússia en la Guerra dels Balcans, el 1913. Quan va esclatar la Guerra de 1914, va comprendre que l'entrada al conflicte seria fatal per a la monarquia. Llavors tenia ja massa enemics i el tsar l'havia allunyat durant algun temps de la capital.

Quan la revolució era més que una amenaça, va caure víctima d'un complot (vegeu peça). La pertinença dels responsables a l'aristocràcia els va protegir d'un càstig fort. La tsarina va exigir mà dura, però en aquells moments Rússia vivia ja l'avantsala d'una revolució que esclataria al febrer. ■